

Collecties en waardelijsten

Resultaten werkgroep

25 februari 2025

Reden voor deze werkgroep

Deze werkgroep is in het leven geroepen om te bepalen hoe NL-SBB zich verhoudt tot allerlei soorten lijsten, zoals waardelijsten en collecties.

Vragen:

- Hoe verhoudt NL-SBB zich tot allerlei soorten lijsten?
- Waar kun je collecties voor aanleggen en waar zijn ze niet voor bedoeld?
- Zie we een verschil tussen de reikwijdte van SKOS en NL-SBB?

Gevolgde aanpak

Gedefinieerd in NL-SBB

- Begripsvorming: Wat verstaan we onder "waardelijsten"?
- Voorbeelden van verschillende soorten lijsten.
- Welk onderscheid op basis van inhoud van een lijst/verzameling
- Welke soorten waardenlijsten zien we, hoe heten ze en welke voorbeelden passen daarbij?
- Wat zijn waardelijsten volgens NL-SBB? Kent SKOS dezelfde reikwijdte?
- Welke aanscherpingen op de NL-SBB documentatie worden voorgesteld?

Verschillende termen en definities in omloop

Wat is een begrippenkader?

Een begrippenkader is geen collectie

- NL-SBB: “*Een **begrippenkader** is een verzameling van begrippen die in een bepaalde context relevant zijn.*”
- Trefwoorden: fundament, definities
- Begrippen vormen een begrippenkader:
 - Conceptueel element “`in kader`”, eigenschap [skos:inScheme](#)
- Begrippenkaders definiëren begrippen. Fundamentele groepering van begrippen in een context.
 - Tegenstelling Collectie gebruiken bestaande begrippen, begrippenkader definiëren begrippen
 - Begrippenkader kunnen wel bestaande begrippen bevatten (best practise)

Wat is een collectie?

Gedefinieerd in NL-SBB

- “*Een **collectie** is een verzameling van begrippen die voor een bepaalde situatie betekenisvol bij elkaar passen*”
- Trefwoorden: Situationeel, toevoeging, handig
- Collecties ordenen bestaande begrippen, maar definiëren geen begrippen.
- Samengesteld uit begrippen uit één of meer begrippenkaders voor een doel, hoeft geen context te zijn
- Collectie verzamelt begrippen en andere collecties:
 - “Bevat” en “[skos:member](#)”
 - Begrippen “weten” niet in welke collectie te zijn opgenomen

Wat is een waardelijst?

Veel verschillende definities

- Waardelijst kan zijn:
 - TOOI: *“Een waardelijst is een selectie van informatie in het kennismodel die een applicatiespecifiek doel dient”*
 - NORA: Geen vaste definitie van waarde(n)lijst. Wel verwijzingen naar *“een lijst van toegestane waarden”*
 - MIM: *“Een datatype waarvan de mogelijke waarden zijn opgesomd in een lijst”*
 - Etc

Verwante termen waardelijsten

Veel termen

- Begrippenkader (NL-SBB)
- Collectie (NL-SBB)
- Begrippenlijst (NL-SBB)
- Referentielijst (o.a. MIM)
- Codelijst (o.a. MIM)
- Enumeratie (o.a. MIM)
- Conceptwaardelijsten (TOOI)
- Registerwaardelijsten (TOOI. . .

Veel verschillende definities voor termen

Welke kiezen we

- MIM heeft er voor *Referentielijst* , *Codelijst*, (*lijst met*)*Enumeraties of enumeratie*.
- TOOI heeft er voor *Registerwaardelijsten* vs *Conceptwaardelijsten*
- Elders zijn er andere definities en nieuwe termen
- NL-SBB is geen MIM en geen TOOI

Andere benadering

Welke soorten verzamelingen bestaan er op basis van inhoud?

- **Merk op:**
 - We gebruiken vanaf nu term “Verzameling” :
 - “**Verzameling**” is generieker dan “**lijst**”
 - In deze presentatie blijven we term “**waardelijst**” gebruiken als verzamelnaam voor mogelijke verzamelingen

Inhoudelijke verschillende verzamelingen

1. Verzameling van begrippen
2. Verzameling dingen
3. Verzameling waardes
 - a. Letterlijke waarde
 - b. Waarden die verwijzen naar begrippen
 - c. Waarden die verwijzingen naar dingen

Verskillende verzamelingen

1: Verzameling van begrippen

- Verzameling van (beschrijvingen van) begrippen
 - *“Een begrip is een eenheid van denken, idee, betekenis of categorisering.”*
- Verzameld in een begrippenkader of een collectie.
- Domein van NL-SBB.
- SKOS belangrijk in taalbinding
- Standaard maakt uitwisseling verzamelingen van begrippen mogelijk.
- Veel voorbeelden hoewel gezien leeftijd NL-SBB nog niet als zodanig vastgelegd

Verschillende verzamelingen

2: Verzameling van dingen

- Verzameling dingen
 - Een verzameling verwijzingen naar “dingen” uit de werkelijkheid
 - Instanties van een (mogelijke) klasse
 - Anders dan MIM: “De representatie van een lijst met een opsomming van de mogelijke domeinwaarden van een attribuutsoort, die buiten het model in een externe waardelijst worden beheerd”
- Voorbeelden: lijst met Nederlandse gemeenten, lijst van landen, ...

Verschillende verzamelingen

3: Verzameling van waarden

- Verzameling van waarden die uitgedrukt kunnen worden met een “tekenreeks”
- Bevat enkelvoudige waarden, geen begrippen of dingen (objecten)
- Niet in NL-SBB, wel in bijv. MIM
- Voorbeelden:
 - Opsomming van klinkers in de Nederlandse taal: “A”, “E”, “I”, “O”, “E”
 - Opsomming van landcodes van de Benelux: “NL”, “BE”, “LU”
 - Opsomming van voorkeurstermen voor *AfsluitmiddelType* in de Aquo standaard: “niet afsluitbaar”, “tolklep”, “terugslagklep”, “schuif”, “zandzakken”, “schotbalk sponning”, “deur”

Verschillende verzamelingen

3.a: Verzameling letterlijke waarden

- Verzameling letterlijke waarden
 - Ook wel enumeraties of opsommingen
- Voorbeelden:
 - de lijst van klinkers in de Nederlandse taal: “A”, “E”, “I”, “O”, “E”
 - Breedteklasse in de Basisregistratie Topografie: “0,5 - 3 *meter*”, “3 - 6 *meter*”, “6 - 12 *meter*”, “12 - 50 *meter*”, “50 - 125 *meter*”, “> 125 *meter*”

Verschillende verzamelingen

3.b: Verzameling verwijzingen naar begrippen

- Verzameling verwijzingen naar begrippen
- Deze lijsten bevatten waarden die ieder weer verwijzen naar begrippen
- Verzameling bevat niet de begrippen, alleen waarden waarmee wordt verwezen, zoals voorkeursterm of code
- Voorbeelden:
 - *AfsluitmiddelType* in de Aquo standaard: “*niet afsluitbaar*”, “*tolklep*”, “*terugslagklep*”, “*schuif*”, “*zandzakken*”, “*schotbalk sponning*”, “*deur*”.
 - We zouden verwachten dat er voor deze waardes begrippen bestaan met nadere informatie.

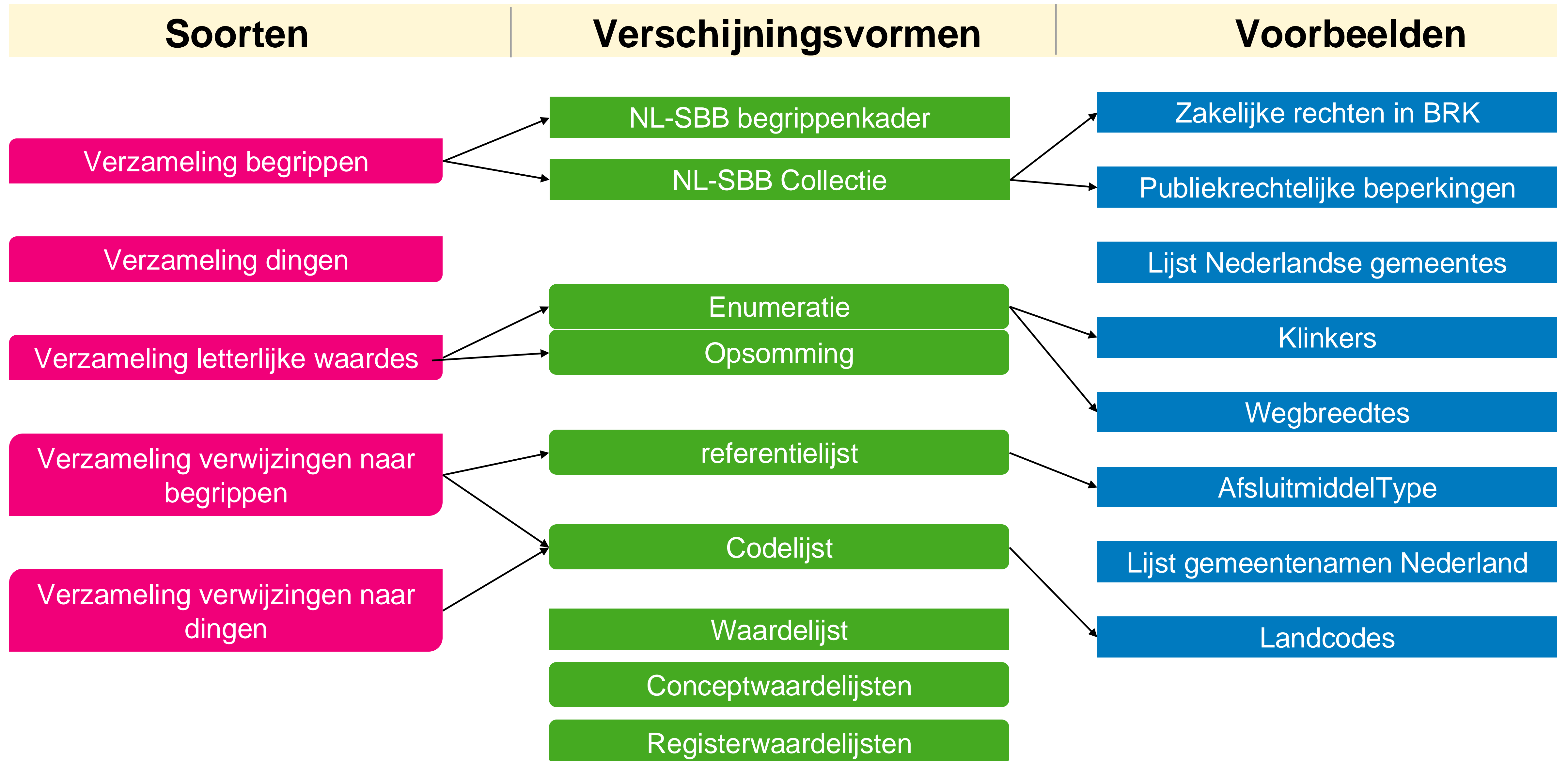
Verschillende verzamelingen

3.c: Verzameling verwijzingen naar dingen

- Verzameling verwijzingen naar dingen
- Niet te verwarren met verzameling dingen, dus eigenlijk:
 - Verwijzingen naar verwijzingen naar elders geadministreerde objecten
- Vaak m.b.v. Codes
- Bijvoorbeeld: Lijst met “landencodes”

Soorten “waardelijsten, termen en voorbeelden

Begin van een overzicht

”SKOS” waardelijsten

Waardelijsten en SKOS

Huidige situatie: SKOS wordt gebruikt voor “waardelijsten”

- SKOS wordt ook gebruikt om “waardelijsten” vast te leggen:
- Enkele voorbeelden van [EU vocabularies](#)
 - Lijst codes van landen: [Countries and territories](#). Merk op dat er een [model beschrijving](#) met deze lijst wordt meegeleverd;
 - [Access right](#) toegang, met *definitions*, *prefLabels* per taal, *codes*, etc. Merk op dat hier geen model is meegeleverd;
 - [Time period](#) een lijst met tijdsperiodes;

SKOS “waardelijsten”

Bestaan in de praktijk

- Valt niet onder NL-SBB
- SKOS is praktische manier om sommige “waardelijsten” te beschrijven
- Merk op:
 - Voorbeelden van EU hebben ook een “rdf:description” weergave van ieder skos:Concept.
 - Maar niet van het skos:ConceptScheme
- Verder niet onderzocht door tijdgebrek

Voorstellen werkgroep

Afbakening domein van NL-SBB

Voorstel

- NL-SBB beschrijft verzamelingen begrippen met deze definitie van begrip:
 - *“Een begrip is een eenheid van denken, idee, betekenis of categorisering.”*
- NL-SBB legt verzamelingen begrippen vast in *begrippenkader* en *Collecties*
- NL-SBB heeft taalbinding naar (met name) SKOS
- Niet alle SKOS implementaties zijn NL-SBB *begrippenkader* of *collecties*
 - *Zie issues voor discussies over verhouding NL-SBB en SKOS*

Afbakening domein van NL-SBB

Voorstel vervolg

- Het beter definiëren van de verschillende termen voor “waardelijsten” ligt buiten de standaard
- In toekomst Best Practice toevoegen welke en hoe “waardelijsten” uitgewisseld dan wel beschreven kunnen worden met ondersteuning van NL-SBB standaard
 - Kandidaat: Verzameling van verwijzingen naar begrippen

Voorstel werkgroep:

Verskil tussen Begrippenkaders en Collecties verduidelijken

- In de standaard is het lastig te lezen wanneer je Collecties en wanneer Begrippenkader te gebruiken
 - Let op: verschil ligt niet het beheer ervan: Zie §5.5!
- Meer handvatten geven aan gebruikers over het verschil?
- Reden voorstel:
 - Terugkerende vraag bij 1-op-1 contact met opstellers
 - Eigen ervaring: Ik moet het verschil omschrijven en kan mij niet baseren op NL-SBB
 - Bij start NL-SBB community deze week kwam in “chat” deze vraag ook voorbij.